

Transparentnost Srbija
Transparency Serbia

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

septembar 2024. godine

Bilten broj 9/2024

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	4
O radu Radne grupe za unapređenje izbornih uslova.....	4
Konferencije	6
Dvadeset godina prava javnosti da zna: Pristup informacijama od značaja i dalje otežan	6
Saopštenja.....	9
ODIHR nikad jasnije o sprečavanju zloupotrebe javnih resursa za izbornu promociju	9
Počinje primena Zakona o upravljanju privrednim društvima u vlasništvu Srbije.....	10
Inicijative i analize.....	11
Izbori jun 2024: Prijave Agenciji za sprečavanje korupcije i njihova sudbina	11
Mediji	13
Vlada otvoreno podržava projekat 'Jadar', kako će onda nepristrasno da odluči o njemu.....	13

Aktivnosti

U septembru smo radili na projektima koje smo otpočeli u ovoj i prethodnoj godini. Pored toga imali smo niz aktivnosti i sastanaka.

Predstavnik Transparentnosti Srbija Robert Sepi, u svojstvu zamenika člana Radne grupe za unapređenje izbornog procesa, predsedavao je u odsustvu Nemanje Nenadića, predsednika Radne grupe, sastanku koji je 25. septembra 2024. održan sa delegacijom Kancelarije za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (ODIHR) u Narodnoj skupštini. Sastanku je prisustvovalo 10 članova i pet zamenika članova Radne grupe dok je delegaciju ODIHR u kojoj su bili Meaghan Fitzgerald, šefica izbornog odjeljenja ODIHR-a, Keara Castaldo, viši savetnik za izbore ODIHR-a i Raul Muresan, koordinator projekta ODIHR-a, predvodio ambasador Lamberto Zannier, šef Posmatračke misije ODIHR na lokalnim izborima održanim 2. juna 2024. godine.

Tema sastanka bila je razmatranje Konačnog izveštaja ODIHR o lokalnim izborima održanim 2. juna 2024. godine čije je nalaze ukratko predstavio ambasador Zannier. Tom prilikom ambasador Zannier je izrazio spremnost ODIHR da pruži podršku u daljem radu Radne grupe, kao i da bi u tom slučaju bilo svrsishodno da Radna grupa blagovremeno sačini svoj Akcioni plan. Članovi Radne grupe su zahvalili ODIHR na angažovanju prilikom posmatranja izbora održanih 2. juna 2024. godine i spremnosti za pružanje podrške daljem radu Radne grupe. Pored toga, članovi Radne grupe predstavili su delegaciji ODIHR aktivnosti koje je Radna grupa do sada preduzela, kao i probleme koji mogu da predstavljaju prepreku daljem radu – potreba da se uredi jedinstven birački spisak a da se ne ugrozi pravo birača na zaštitu njihove privatnosti i ličnih podataka.

Kao predstavnici Transparentnosti Srbija Miša Bojović i Robert Sepi sastali su se dan ranije, 24. septembra, sa delegacijom ODIHR koju su činili ambasador Lamberto Zannier, bivši šef Misije za posmatranje izbora, Meaghan Fitzgerald, šefica izbornog odjeljenja ODIHR-a, Keara Castaldo, viši savetnik za izbore ODIHR-a, i Raul Muresan, koordinator projekta ODIHR-a. Na sastanku, na kojem su bili prisutni i predstavnici organizacija CESID i Birodi, se diskutovalo o nalazima i preporukama iz konačnog izveštaja ODIHR o lokalnim izborima iz juna 2024. godine i mogućnostima dalje saradnje sa ciljem usklađivanja izbornog zakonodavstva i prakse sa obavezama preuzetim članstvom u OEBS-u.

Predstavnici Transparentnosti Srbija Miša Bojović i Miloš Đorđević sastali su se 5. septembra sa Kiriakosom Hadžijianijem (Kyriakos Hadjiyianni), potpredsednikom i specijalnim predstavnikom Parlamentarne skupštine OEBS-a za Jugoistočnu Evropu. Na sastanku se razgovaralo o položaju civilnog sektora u Srbiji, saradnji sa institucijama, regionalnoj saradnji među civilnim sektorom i aktuelnim projektima Transparentnosti Srbija. Sagovornici su se složili da je potrebno jačati regionalne inicijative kao i intenzivirati učešće civilnog sektora u procesu donošenja odluka.

Predstavnik TS, Miloš Đorđević, učestvovao je na sastanku Radne grupe za izradu Akcionog plana 2024-25 za Nacionalnu strategiju za borbu protiv korupcije za period od 2024-2028, održanog u Vršcu 24. i 25. septembra. Đorđević je na sastanku izneo predloge Transparentnosti Srbije za unapređenje teksta nacrtu Akcionog plana, od čega je usvojen mali broj predloga.

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) radilo je i tokom septembra. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno dobiti potrebna obaveštenja, na broj 069 1978 158 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

U septembru smo imali 112 objavljenih vesti o našim aktivnostima ili izjava predstavnika TS.

Na sajt TS, u segmentu „Inicijative i analize“, postavili smo nekoliko novih [analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima je i [dopis](#) predsednici skupštinskog Odbora za kulturu i informisanje u vezi sa neobjavlivanjem javnog poziva za predlaganje kandidata za članove Saveta REM-a.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

O radu Radne grupe za unapređenje izbornih uslova

19. septembra 2024.

Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija, predsednik Radne grupe za unapređenje izbornih uslova, izjavio je u Danu uživo N1 da je Radna grupa imala sastanak u julu, a nakon toga nije imala sastanke". "Ako ćemo nešto da menjamo, mora da se radi jako brzo. Ja se nadam da ćemo uskoro imati materijala da se prvi zakoni već u oktobru iznesu na raspravu", kaže on.

Nedavno u susretu predsednice Skupštine Ane Brnabić sa ambasadoricom Norveške Kristin Melsom, Brnabić je napomenula da je skupština tokom leta vredno radila na pripremi implementacije preporuka ODIHR-a za unapređenje izbornog procesa i da je to rađeno zajedno sa organizacijama civilnog društva.

Nenadić kaže da je „Radna grupa kao takva imala sastanak u julu, a nakon toga nije imala sastanke“. „Razlog je jednostavan, predstavnici stranaka na vlasti ni posle junskih izbora nisu dali nijedan konkretan svoj predlog kako da se unaprede izborni uslovi, predstavnici opozicije su tražili konkretne poteze vlasti kako bi videli da postoji volja da se nešto menja, a na stolu su ostali predlozi organizacija koje učestvuju“, kaže on.

Kaže da je ono što se zaista dešavalo, „na šta je verovatno i Brnabić mislila, to je da su njeni saradnici, ljudi iz skupštinske službe, uzeli neke od njihovih predloga, vezane za najhitnije promene zakona i na njima radili“.

Podeli:

Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija, predsednik Radne grupe za unapređenje izbornih uslova, izjavio je u Danu uživo da je Radna grupa imala sastanak u julu, a nakon toga nije imala sastanke", kao i da, "ako ćemo nešto da menjamo, mora da se radi brzo".
["Iako ćemo nešto da menjamo u tim uslovima mora da se radi očigledno jako brzo. Ja se](#)

„U saradnji pretpostavljam i sa drugim institucijama razmatrali šta bi tu moglo da se prihvati. Dok ne dobijemo konačne predloge, ne vidimo koliko su prihvatljivi i sa stanovišta onoga što mi mislimo i ODIHR preporuka, nema smisla zakazivati radnu grupu, jer ona bi trebalo da raspravlja i o nečemu što je vlast spremna da prihvati“, kaže Nenadić.

Osvrnuo se i na oblast koja se tiče funkcionerske kampanje, odnosno „šta sve treba da se ograniči i zabrani“.

„Još nisu predlozi po mom uverenju takvi da rešavaju ono što je sve u Srbiji problem. Očekujem narednih dana da će stići neka nova verzija tih predloga. Očekujem da bi moglo doći do predstavljanja novih ODIHR preporuka, bilo je najava da će i njihovi predstavnici doći ovde. Ako bi vlast želela da pokaže da ima pomaka, da ima suštinske želje, nije dovoljno samo raditi na izmenama zakona, treba učiniti i neke stvari praktične prirode“, kaže on.

Sigurno nije bio dobar signal, dodaje on, „da tokom junske kampanje nije bilo promene u nekom faktičkom načinu ponašanja“.

„Kad je reč o postupanju javnih funkcionera, opet je bilo mnogo slučajeva gde su sprovodili neke promotivne aktivnosti u vezi sa kampanjom. U praksi nije bilo tog napretka tokom poslednjih izbora, nije bilo napretka ni u jednoj stvari koja formalno gledano nije nadležnost ni vlade ni skupštine, već drugih tela, imate REM, pa opet nismo dobili, nisu se pojavili nakon kampanje ti potpuni izveštaji. Javno tužilaštvo i dalje nije objavilo šta je uradilo ni po onim krivičnim prijavama koje su podnete u vezi sa decembarskim izborima. Ustavni sud nema odgovor na ono pitanje koje je postavljeno oko zakonitosti celokupnog izbornog procesa. Agencija za sprečavanje korupcije, mnogo prijava smo poslali oko junskih izbora, opet vidimo veoma uzano tumačenje zakona da li su pojedini funkcioneri ili stranke povredile postojeća pravila“, kaže on.

Osvrnuo se i na izbor novih članova REM.

„Dolazimo u situaciju gde će opet skupština intervenisati možda nekim izmenama zakona, produženjem roka, nekakvim tumačenjima, ne znamo šta će se dešavati, čuo sam da se pominje što je REM podneo inicijativu Ustavnom sudu da se stopiraju izmene zakona, Ustavni sud ima mogućnost da privremeno stavi neke odredbe van snage, ne može skupština sama da tumači da ne treba raspisivati javni poziv, već mora da

primenjuje zakon. TS je uputila prošle nedelje inicijativu da konačno Odbor za kulturu i informisanje sprovede ovu obavezu“, kaže on.

Mišljenja je da je „u Srbiji glavni problem i što najviše onemogućava rad medija na neki način koji bi bio takav da ispune ulogu u društvu okolnost da imamo mnoge javne funkcionere koji biraju kojim medijima će da daju izjave“.

„Da li će da se odazovu pozivu. Imamo komunikaciju od strane vlasti koja je potpuno jednosmerna, gde nemate mogućnost da postavite pitanje, da dobijete odgovor i da se razjasni šta su zaista bili potezi vlasti. Ni u jednom zakonu nije zapisano da se moraju davati intervjui i izjave medijima, imamo zabranu diskriminacije, ali je ona mrtvo slovo na papiru“, kaže on.

Kako kaže, „vreme, iako se čini da ga ima mnogo, u stvari brzo ističe“. „I ako ćemo nešto da menjamo u tim uslovima mora da se radi očigledno jako brzo. Ja se nadam da ćemo uskoro imati materijala da se već prvi neki zakoni u oktobru iznesu na raspravu“, kaže on.

Pogledajte snimak gostovanja [na Youtube kanalu TS](#).

Konferencije

Dvadeset godina prava javnosti da zna: Pristup informacijama od značaja i dalje otežan

6. septembra 2024.

Programski direktor Transparentnosti Srbija Nemanja Nenadić učestvovao je na konferenciji “Budućnost slobode informacija” koju su 6. septembra organizovali Partneri Srbija, uz podršku Biroa za međunarodnu borbu protiv narkotika i sprovođenje zakona (INL) i Delegacije Evropske Unije u Srbiji.

Transparentnost i dostupnost informacija su temelji na kojima počivaju demokratska društva, jer omogućavaju građanima da budu informisani i aktivni učesnici u procesu donošenja odluka. Partneri Srbija svake godine obeležavaju Međunarodni dan prava javnosti da zna (28. septembar), što je ove godine započeto konferencijom koja je okupila preko 60 učesnika iz Srbije, regiona i Evrope. Kroz tri panela diskutovalo se o globalnim i regionalnim trendovima i pretnjama po slobodu informisanja i pristup informacijama. Imajući u vidu da se ove godine navršava 20 godina od početka primene Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja u Srbiji, poseban fokus bio je na sagledavanju primene ovog Zakona i postojećim izazovima.

Događaj su otvorili Nikola Bertolini, šef Odeljenja za saradnju Delegacije Evropske unije u Srbiji, Bendžamin Vilijams, koordinator Biroa za međunarodnu borbu protiv narkotika i sprovođenje zakona (INL) i Ana Toskić Cvetinović, izvršna direktorka Partnera Srbija.

Nikola Bartolini istakao je da pravo na slobodan pristup nije samo zakonski mehanizam, već fundamentalno pravo na kom počivaju demokratska društva. Bendžamin Vilijams je naglasio da je transparentnost bitan preduslov za borbu protiv korupcije, što je glavni fokus delovanja Biroa za međunarodnu borbu protiv narkotika i sprovođenje zakona u Srbiji.

U svom uvodnom obraćanju, Ana Toskić Cvetinović posebno je istakla da se u 20 godina primene ovog zakona u našoj zemlji mogu izdvojiti dva perioda – prvih 10 godina u toku kojih su se uspostavljali standardi, kada su javni i civilni sektor radili zajedno na unapređenju ove oblasti, i poslednjih 10 godina koje je obeležio nazadovanje, zloupotrebe propisa od strane organa vlasti i zatvaranje institucija. Dodala je da civilni sektor i dalje ovu oblast prepoznaje kao prioritet, kao i da su organizacije civilnog društva otvorene za informacije o svom radu i delovanju, ali da odgovornost za uspostavljanje efektivnih standarda otvorenosti leži na institucijama.

U okviru prvog panela, razgovor je bio posvećen sagledavanju izazova u oblasti prava javnosti da zna, slobode govora i položaja medije i aktivista u regionu i svetu. U panelu su učestvovali: Ilaria Fevola, pravna savetnica u organizaciji ARTICLE 19 (Velika Britanija), Tijana Cvjetičanin, programska direktorka Udruženje građana Zašto ne? (Bosna i Hercegovina), Milena Gvozdenović, zamenica izvršnog direktora u Centaru za

demokratsku tranziciju (Crna Gora), Danče Danilovska Bajdevska, programska direktorka Metamorphosis Fondacije (Severna Makedonija). Moderator panela bio je Uroš Mišljenović iz organizacija Partneri Srbija.

Panelisti su složni u oceni da politička kriza kako na svetskom tako i na regionalnom delu bitno utiče na nivo ostvarenja ovih prava i zatvaranje institucija. Često održavanje izbora i promena ljudskog kadra u institucijama i dalje u velikoj meri utiče na otvorenost institucija. Danče Danilovska Bajdevska baš zbog ovoga smatra da je digitalizacija budućnost slobode pristupa informacijama. Ističe da ćemo na taj način prekinuti uticaj individualnog ljudskog faktora na nivo otvorenosti konkretne institucije i sprečiti velike oscilacije u sandardima nakon svakih izbora.

Milena Gvozdrenović je ukazala na situaciju koja je specifična za naš region – kada dođu na vlast, pojedinci se ponašaju kao da imaju pravo da biraju koje informacije hoće, a koje neće da podele sa građanima. Dodala je da na to ne smemo da pristanemo, jer je država javna stvar. Oni kojima je samo privremeno povereno da je vode dužni su da nam pruže informacije koje nas se tiču.

Drugi panel bio je fokusiran na stanje prava na pristup informacijama od javnog značaja u Republici Srbiji. U njemu su učestvovali Slavoljupka Pavlović, v.d. pomoćnica generalnog sekretara Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, prof. dr Jelena Vučković, izborni član Visokog saveta sudstva iz reda istaknutih pravnika, Nemanja Nenadić, programski direktor organizacija Transparentnost Srbija i Kristina Obrenović, istraživačica u Partnerima Srbija. Moderatorica panela bila je Dragana Obradović, direktorka BIRN Srbija.

Iako više puta pozivano, Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave nije se odazvalo na poziv da učestvuje na konferenciji. Kristina Obrenović iz Partnera Srbija istakla je da ovakvo postupanje Ministarstva predstavlja ilustrativan primer ponašanja izvršne vlasti, te da samo potvrđuje nalaze istraživanja Partnera Srbija da je politička volja glavni uzrok zatvaranja institucija i kršenja Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

Slavoljupka Pavlović istakla je da žalbe koje prima Poverenik pokazuju da je trend ćutanja uprave na zahteve za slobodan pristup koje šalju novinari kontinuiran. Dodala je da je stav institucije Poverenika da novinarski zahtevi i novinarske žalbe moraju imati apsolutni prioritet, jer novinari pišu u interesu javnosti.

Nemanja Nenadić se osvrnuo na sve informacije koje u poslednjih godinu dana nismo saznali, jer institucije zloupotrebljavaju svoja ovlašćenja. Kao najzatvoreniju instituciju naveo je Vladu Republike Srbije, koja uvek traži da podnosioci zahteva preciziraju zahtev, čak i kada je zahtev potpuno precizan, da bi potom odbili da dostave informacije. Drugostepeni mehanizmi za ostvarivanje ovog prava takođe ne daju rezultate. Istakao je da organizacija Transparentnost Srbija preko četiri godine vodi spor pred Upravnim sudom kao bi došli do informacija o koncesiji Beogradskog aerodroma, i da je pitanje da li će do ovih informacija ikada doći.

Većina učesnika se složila da 20 godina prava javnosti da zna obeležavamo u atmosferi gušenja prava i sloboda, kao i da je poslednjih godina put to pristupa informacijama otežan.

Treći panel bio je posvećen ulozi mladih novinara i aktivista u zaštiti prava na informisanje i slobodu govora. Panelistkinje su bile, dr Aleksandra Krstić, vanredna profesorka na Fakultet političkih nauka, Ivana Milosavljević, novinarka CINS-a, Darija Stjepić, novinarka Novosadske novinarske škole i Anđelija Stanimirović, istraživačica i aktivistkinja. Moderatorica panela bila je Nikolija Čodanović, novinarka Istinomera.

Dr Aleksandra Krstić navela je da je odnos institucija prema studentima novinarstva sraman, da neguju trend nepoverenja i nipodaštavanja koji mora da se zaustavi. Institucije studente novinarstva smatraju nedovoljno važnima, iako govorimo o budućim novinarima koji se trude da se što bolje pripreme za budući posao. Ne odgovaraju im na pitanja i zahteve, spuštaju im slušalicu kada se predstave, pa čak traže i od profesora da potvrde njihov identitet, iako govorimo o informacijama koje su od javnog značaja, dakle treba da budu dostupne svima.

Ivana Milosavljević je istakla da ima utisak da, kada si uporan, kada ti institucije zapamte mejl adresu i ime, kao da namerno neće da ti odgovore na zahtev. Novinari u zadnje vreme šalju zahteve za slobodan pristup sa inicijalnom pretpostavkom da odgovore neće dobiti. Ivana ističe da su svesni i da je institucija Poverenika prepoterećena žalbama, pa ni na taj mehanizam ne mogu da se oslone. Čak i ako dođu do informacije u nekom momentu, ti podaci iz novinarske perspektive više nisu ni aktuelni ni relevantni, i uglavnom ne mogu da se koriste.

Panelisti su se složili da institucije postaju sve kreativnije u načinima da uskrate pristup informacijama, bez obzira na to koje su informacije u pitanju.

Konferencija je bila prilika i da Partneri Srbija najave objavljivanje istraživanja u oblasti otvorenosti i transparentnosti izvršne vlasti, zakonodavne vlasti i pravosuđa. Opšta ocena koja je data i prošlih godina ostaje na snazi – trend netransparentnog i zatvorenog postupanja institucija u Srbiji nastavlja da se primenjuje jednakim ili jačim intenzitetom.

foto: <https://www.partners-serbia.org/post?id=601>

Saopštenja

ODIHR nikad jasnije o sprečavanju zloupotrebe javnih resursa za izbornu promociju

5. septembra 2024.

„Razdvajanje države i partije“ i „nepristrasnost javne uprave tokom kampanje“ veoma je značajna, i s razlogom prva, preporuka u konačnom izveštaju ODIHR o junskim lokalnim izborima, ističe Transparentnost Srbija.

Koje pojave ODIHR smatra nedozvoljenim mešanjem partijskog i državnog jasno se vidi kada se pročitaju nalazi koji prethode ovoj preporuci: „postojeća pravila“ (na primer, ona o zabrani prenošenja informacija o nekim aktivnostima javnih funkcionera), „ne obezbeđuju razdvajanje države i partije i jednakost učesnika izbora“; „sve izborne liste su nosile ime predsednika države“; „predsednik Republike i članovi Vlade su predstavljeni na bilbordima, TV spotovima i na mitinzima tokom kampanje, a istovremeno su imali ogromnu medijsku zastupljenost u promociji svojih postignuća“.

U vezi sa tim, Transparentnost Srbija podseća na nalaze koji pokazuju da je „funkcionerska kampanja“ i na ovim izborima bila dominantan vid promocije vladajuće koalicije i da je dostavila konkretan predlog za rešenje ovog problema.

Ništa manje značajna je i preporuka koja se odnosi na sprečavanje zloupotrebe javnih resursa u kampanji, a koju je ODIHR prvi put saopštio direktno: kako bi se sprečile zloupotrebe javnih resursa, treba razmotriti zabranu najava i sprovođenja vanrednih programa socijalne zaštite i javnih infrastrukturnih projekata, počev od dana raspisivanja izbora. Iako su ovi vidovi zloupotrebe javnih resursa bili zastupljeni na junskim lokalnim izborima, oni su bili daleko veći pred parlamentarne izbore iz decembra. Transparentnost Srbija je u vezi sa tim predložila niz zakonskih rešenja koja bi smanjila prostor za ovaj vid rasipanja javnih resursa.

Među preporukama koje su ponovljene nalazi se i poziv da Srbija postavi „razumno ograničenje troškova izborne kampanje“, kako bi se sprečio „neprimereni uticaj na birače“. Trenutno, u Srbiji ovakvo ograničenje ne postoji, što u praksi, počev od izbora iz 2016, podstiče jaz u mogućnostima takmaca na izborima da se predstave biračima. Na junskim lokalnim izborima je po prvi put zabeležena pojava da je samo jedna izborna lista koristila najskuplji vid oglašavanja – putem glavnih TV stanica.

Počinje primena Zakona o upravljanju privrednim društvima u vlasništvu Srbije

16. septembra 2024.

Zakon o upravljanju privrednim društvima koja su u vlasništvu Republike Srbije koji danas počinje da se primenjuje trebalo bi da donese novi mehanizme nadzora nad preduzećima, ali je nejasno šta će od tih podataka biti dostupno nadležnim ministarstvima, a šta i javnosti, jer to zavisi od podzakonskih akata ili čak stava Ministarstva privrede.

Zakon će, pored nekoliko dobrih novina, doneti i jedna značajni korupcijski rizik. Nakon transformacije javnih preduzeća u vlasništvu Srbije u akcionarska društva, novoizabrani rukovodioci preduzeća (članovi skupštine akcionara, članovi nadzornih odbora, direktori i v.d. direktori), neće biti u obavezi da podnose izveštaje o imovini i prihodima, niti će za njih važiti druga pravila iz Zakona o sprečavanju korupcije.

Takva situacija će potrajati sve dok se ne izmeni pojam javnog funkcionera u antikorupcijskom zakonu, odnosno dok se ne otklone posledice neutemeljenog autentičnog tumačenja koje je Skupština usvojila u februaru 2022. godine.

Na osnovu tog tumačenja, pojam funkcionera se dodatno vezuje za organ koji ga imenuje. Na spisku iz autentičnog tumačenja se nalazi Vlada (koja sada imenuje članove Nadzornog odbora i direktora javnog preduzeća), ali ne i ministri privrede i energetike koji će po novom imenovati članove skupština, ni članovi skupština koji će imenovati nadzorne odbore, i konačno, ni nadzorni odbori koji će birati direktore.

Veliku opasnost predstavlja to što pravila za postavljanje vršioca dužnosti direktora nisu dovoljno jasna i lako se može dogoditi da budu protumačena tako da situacija bude još gora nego što je sada. Na primer, Zakon o javnim preduzećima ograničava ukupno trajanje v.d. stanja (bilo da je u pitanju jedan ili više v.d. direktora) na godinu dana, a to u novom zakonu nije izričito propisano.

Što se tiče mogućih koristi od početka primene Zakona to su uspostavljanje nekih pravila koja do sada nisu postojala kada je reč o državnim preduzećima koja posluju na tržištu, na koje se nije primenjivao Zakon o javnim preduzećima (npr. Telekom) i uspostavljanje pravila oko obavezne obuke u oblasti korporativnog upravljanja.

Inicijative i analize

Izbori jun 2024: Prijave Agenciji za sprečavanje korupcije i njihova sudbina

12. septembra 2024.

Transparentnost Srbija objavila je analizu u vezi sa postupanjem sa prijavama podnetim zbog nepravilnosti uočenih tokom izborne kampanje.

Naime, TS je podnela tokom predizborne kampanje niz inicijativa i prijava Agenciji za sprečavanje korupcije vezi sa uočenim nepravilnostima ili problemima, čijim bi se uklanjanjem stvorili bolji izborni uslovi. Analiza sadrži detaljan prikaz inicijativa TS i (ne)postupanja po njima, kao i skraćeni prikaz postupanja tih organa po pojedinim inicijativama, prijavama i predstavkama drugih subjekata.

Postupajući po 13 prijava koje je TS podnela zbog mogućeg kršenja pravila o finansiranju aktivnosti političkih subjekata (zbog korišćenja prostorija javnih ustanova za sprovođenje aktivnosti Srpske napredne stranke na dan izbora, objavljivanja plakata na bilbordima kojima se poziva na bojkot izbora, iznajmljivanja termina za političko oglašavanje na televiziji sa nacionalnom frekvencijom u trajanju od 2,5 sata, odnosno učešća javnih funkcionera i iznošenje informacija do kojih se dolazi u tom kapacitetu u emisijama na televizijama sa nacionalnom frekvencijom koje su označene kao "predizborni program" i izbornim mitinzima Srpske napredne stranke, objavljivanja preliminarnih izveštaja o troškovima izborne kampanje sa nepotpunim podacima, objavljivanja informacija o nezakonitom finansiranju iz inostranstva grupa građana i pokreta koji učestvuju na izborima i sl.) Agencija za sprečavanje korupcije je u samo dva slučaja utvrdila da postoji povreda odredaba Zakona o finansiranju političkih aktivnosti.

Pored Transparentnosti, veliki broj prijava zbog mogućeg kršenja pravila o finansiranju aktivnosti političkih subjekata podnela je i CRTA. Sve navedene prijave podnete su protiv Srpske napredne stranke zbog snimanja i objavljivanja predizbornih video spotova u kojima se koriste javni resursi.

Odlučujući povodom navedenih prijava Agencija je u 12 slučajeva donela rešenja kojima se utvrđuje da "nema osnova za odlučivanje o postojanju povrede odredaba Zakona o finansiranju političkih aktivnosti". Od tog broja, u čak 6 slučajeva glavni razlog za donošenje takvih rešenja bila je činjenica da su za njihovo snimanje korišćeni snimci, fotografije i vesti koji su ranije objavljeni u sredstvima javnog informisanja, na društvenim mrežama i zvaničnim veb prezentacijama organa javne vlasti. Drugi važan razlog (6) zbog koga pomenute prijave nisu uvažene je činjenica da se, prema oceni Agencije, u predizbornim video spotovima ne pominje Srpska napredna stranka već da snimljena lica u njima daju svoje izjave i iznose lične stavove o nekim, za njih važnim, pitanjima – o stanju puteva nakon njihove rekonstrukcije, nabavci poljoprivrednih mašina koje su obezbeđene zahvaljujući lokalnoj samoupravi i subvencijama, programu novčane pomoći roditeljima beogradskih učenika, značaju sagrađenog vrtića, konkursu za energetska efikasnost i besplatnom programu sportsko rekreativnih i kulturnih radionica.

Kada je reč o prijavama povodom kojih je Agencija utvrdila da postoji povreda pravila o finansiranju aktivnosti političkih subjekata (16), u najvećem broju slučajeva, čak 8, razlog za takvo utvrđenje bilo je objavljivanje video spota o različitim aktivnostima Srpske napredne stranke koje ne predstavljaju „političku aktivnost“ u smislu Zakona - dodela dečjeg bicikla koja je finansirana iz ličnih sredstava članova te političke stranke, uručenje više paketa višečlanoj porodici povodom Međunarodnog dana porodice,

podela dresova, lopti i druge sportske opreme za najmlađe igrače lokalnih fudbalskih klubova, kao i podeli televizora, električnih šporeta i paketa pojedinim porodicama.

U nešto manjem broju slučajeva (6), Agencija je utvrdila povredu pravila o finansiranju političkih aktivnosti zbog toga što je video spot snimljen na prostoru ili u prostorijama javnih ustanova, odnosno što prikazuje pojedine zaposlene. Organizovanje pružanja besplatne pravne pomoći građanima, odnosno organizovanje besplatne pripremne nastave iz srpskog jezika i matematike za učenike osmog razreda u prostorijama Opštinskog odbora Srpske napredne stranke na Zvezdari i Paliluli je bio razlog za utvrđenje povrede u daleko najmanjem broju slučajeva (2).

Tim povodom Agencija je uputila 12 mera upozorenja (u 4 slučaja utvrđenje da su prekršena pravila o finansiranju političkih aktivnosti nisu sankcionisana izricanjem merom upozorenja) kojom se Srpska "obavezuje" da ukloni sporne predizborne video spotove, kao i da se "ubuduće pridržava" zakona i ne koristi javne resurse u svrhu svoje promocije.

U vezi sa tim može biti sporno to što je Agencija u svim navedenim slučajevima izrekla istu meru upozorenja, naročito u pogledu obaveze Srpske navedene stranke da se ubuduće uzdržava od preduzimanja protivpravnih aktivnosti. To praktično znači, imajući u vidu da su neke od prijave podnete nakon izricanja prve mere upozorenja, da se Agencija prilikom odlučivanja nije pridržavala rešenja koja je sama donela. Na taj način je Agencija ignorisala sve povrede pravila o finansiranju političkih aktivnosti koje je Srpska napredna stranka učinila nakon što joj je Agencija povodom prve prijave izrekla meru upozorenja, odnosno abolirala je tu političku stranku zbog toga što je postupala suprotno prethodno izrečenoj meri upozorenja.

Štetne posledice ovakvog „gledanja kroz prste“ od strane Agencije zbog ponovljenih prekršaja, najbolje se mogu videti u kontekstu kaznenih odredaba Zakona. Na osnovu člana 39. Agencija izriče meru političkom subjektu ukoliko u postupku kontrole utvrdi nedostatke koji se mogu otkloniti. Ako politički subjekt ne postupi po meri upozorenja, Agencija podnosi zahtev za pokretanje prekršajnog postupka. Pošto je u navedenim slučajevima reč o kršenju zakona koje je već počinjeno i koje ZFPA prepoznaje kao prekršaj, postupanje po meri upozorenja može samo da ublaži štetne posledice prekršaja, a ne i da ih otkloni, zbog čega je sporno da su uopšte bili ispunjeni uslovi da se izrekne mera upozorenja.

Ni za jedan od opisanih slučajeva u kojima je utvrdila da postoji povreda pravila o finansiranju političkih aktivnosti Agencija nije dostavila ili objavila informaciju da li je pokretala prekršajni postupak. Ovo nepostupanje Agencije je sporno. Naime, okolnost da je u nekom predmetu izrečena mera upozorenja na osnovu člana 39. stav 1. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti ne predstavlja osnov za isključenje odgovornosti za prekršaj koji je već načinjen, time što su javni resursi iskorišćeni za potrebe političkih stranaka. Nepostupanje po izrečenoj meri upozorenja predstavlja novi prekršaj i nema osnova da se smatra da oslobađa stranku odgovornosti za onaj prekršaj koji je već počinjen.

Kada bi Agencija opisane oblike kršenja zakona tretirala kao prekršaje i pokretala prekršajne postupke, to bi za politički subjekt imalo vrlo nezgodne posledice. Na osnovu člana 45. Zakona, politička stranka koja je oglašena odgovornom za prekršaj gubi pravo na deo budžetskih sredstava za finansiranje svog redovnog rada u narednoj godini (najmanje 10%). Kada je reč o velikim parlamentarnim strankama, svaki prekršaj bi mogao da dovede do uskraćivanja stotina hiljada evra budžetskog novca.

Pogledajte celu [analizu](#).

Mediji

Vlada otvoreno podržava projekat 'Jadar', kako će onda nepristrasno da odluči o njemu

NIN, 13. septembra 2024.

Programski direktor Transparentnosti Srbija Nemanja Nenadić izjavio je da je Vlada Srbije "veoma transparentna u svojoj podršci projektu 'Jadar' što dovodi u pitanje njenu nepristrasnost kada se budu donosile odluke hoće li projekat biti realizovan ili ne".

On je u intervjuu za novi broj nedeljnika NIN rekao da formalno gledano odluka još nije doneta i objasnio da je ovu nevladinu organizaciju zanimalo nekoliko stvari o tom projektu.

"Prva stvar je ekonomski momenat. Sasvim je izvesno da će biti neke štete i rizika po životnu okolinu. S druge strane, ministar finansija je izlazio sa procenama efekta na BDP od nekih 10-12 milijardi evra. Probali smo da saznamo na čemu se takve procene temelje. Pretpostavili smo da postoje analize. Drugo, koliki će biti efekat na budžet zanima nas više nego efekat na BDP, jer građani imaju korist od budžeta. Nikakve odgovore od Ministarstva finansija nismo dobili", naveo je Nenadić.

On je rekao i da su za obe uredbe vlade zatražili prateće dokumente, ali da ni to nisu dobili. "Tu je važna stvar oko litijuma i lobiranja. Imamo situaciju gde mnogi proglašavaju postupanje vlade koruptivnim, i vladu koju ništa ne čini da odagna takve sumnje, šta više, ona na nastupa kao neutralni subjekt u ovom procesu, a ona treba da donese odluku. Vlada je ta koja mora da odluči da li su zadovoljeni ekološki standardi", ukazao je Nenadić.

Pominje se kao argument i da bismo morali nekakvu odštetu da platimo kao ne uđemo u posao sa 'Rio Tintom', ali ni za to nisu predočeni argumenti", rekao je on.

"Najzad dolazimo i do problema referenduma. Po Zakonu o referendumu dopušteni su odgovori i da i ne, a državni organi bi morali da budu neutralni u procesu kako bi izjašnjavanje građana bilo slobodno, a već sada je očigledno da nisu", istakao je Nenadić.

Pominjete da mnogi sumnjaju da je postupanje vlade koruptivno. Prema poslednjem izveštaju, Srbija je na veoma niskom 104. mestu u svetu po percepciji korupcije, imamo 36 indeksih poena od mogućih 100, a bili smo 101. od 180 zemalja. Zašto smo toliko slabo plasirani?

Taj rezultat je dodatno loš u kontekstu toga što smo borbu protiv korupcije u prethodnom periodu imali kao jedan od prioriteta, a i EU je taj problem postavljala dosta visoko na listi agende za Srbiju. I ako i pored svega nije ostvaren napredak, nego smo nazadovali, veoma su male šanse da se to promeni i doglednoj budućnosti. Vlada je u julu usvojila novu strategiju za borbu protiv korupcije, a u njoj se kao jedno od merila uspeha pominje upravo ovaj indeks percepcije, gde se kaže da je cilj da do 2028. dosignemo globalni prosek (43 poena), znači prosek celog sveta. Mi smo sada sedam poena iza tog proseka. Taj rezultat je teško dostižan sve i kada bi Vlada i Skupština bez zadržke rešile da odmah počnu da sprovedu antikorupcijske mere. A mi nemamo čak ni takvih naznaka... Problem je i što je vlada usvojila strategiju, a

ne Skupština. To je naizgled tehničko pitanje, ali stvar je u tome što u toj strategiji ne može biti nijedne mere koja obavezuje nekoga ko nije u domenu izvršne vlasti. A u borbi protiv korupcije bi imala šta da radi i Skupština, a da ne pominjemo institucije koje nisu u nadležnosti vlade, tužilaštvo, recimo ili Agencija za borbu protiv korupcije. Od 24 preporuke GREKA (Grupa država za borbu protiv korupcije), Srbija je ispunila samo jednu, a rok je bio kraj 2023. godine. A ova strategija Vlade postavlja cilj da se ispuni samo 35 odsto do 2028?! Među tim preporukama ima onih koje su veoma važne jer se neke odnose na suzbijanje korupcije u vrhu izvršne vlasti, zatim policije... Cilj je postavljen krajnje neambiciozno, jer je prvi rok za ispunjenje svih preporuka većistekao.

Jesmo li bar počeli da radimo na nekim preporukama?

Navešću dva primera veoma važnih stvari na kojima nije ni počelo da se radi. Prvi je zakon o lobiranju. Po našem zakonu, neformalni kontakti sa predstavnicima vlasti su izostavljeni iz definicije lobiranja, ali nisu ni zabranjeni. Tako nema nikakvog traga, pa mi kada pitamo ministarstva, skoro sva nas obaveštavaju da nije bilo nijednog slučaja lobiranja, i tako godinama unazad. Prema Zakonu, lobiranje vrše ili registrovani lobisti, fizička i pravna lica neposredno zainteresovana za neka pitanja, ili razne asocijacije i udruženja (npr. privrednika). Ali pošto je lobiranje formalan proces, sve što nije urađeno na taj način državni organi tretiraju kao da ne postoji, odnosno o tome ne vode evidenciju. Drugi zakon koji se mora menjati je zakon o pristupu informacijama, i to u delu koji se odnosi na izvršnu vlast. Tu je problem što nemamo efikasnu pravnu zaštitu kada informacije uskraćuje neki od onih organa protiv kojih nije moguće uložiti žalbu povereniku. Među njima su predsednik, Skupština, Ustavni sud, Vrhovni sud, Vrhovno tužilaštvo, od skoro i Narodna banka, kao i Vlada Srbije sa kojom su najveći problemi. Ona zahteve odbacuje bez argumenata, a jedini lek su tužbe Upravnom sudu. Ti postupci traju dugo. mi od početka 2018. pokušavamo da dobijemo studiju opravdanosti koncesije za Beogradski aerodrom. Sud je već nekoliko puta doneo presude, ali vlada ne postupa po njima. Poslednji put su naš zahtev odbacili tvrdeći da nismo precizirali koje informacije iz tog dokumenta (koji nismo videli) tražimo. To je strategija koju vlada primenjuje sve češće. Kada odgovorimo da tražimo sve informacije, oni odbace zahtev jer navodno nije preciziran.

Čeka nas EKSPLO, i za ovaj veliki posao je donet poseban zakon. Kako to objašnjavate?

Jedna od stvari koje vlada može da uradi odmah je da prekine da najvrednije poslove dodeljuje van tendera, suprotno antikorupcijskim propisima koje je sama donela, suprotno Zakonu o javnim nabavkama. Mi vidimo da se svi veliki infrastrukturni radovi realizuju ili na osnovu dogovora, a pod okriljem međudržavnih sporazuma, ili na osnovu posebnih zakona. Najnoviji primer je EKSPLO 2027, gde se umesto zakona primenjuje jedna uredba vlade. Postupak je sličan, ali ima i značajnih razlika, jedna se odnosi na vrednost posla koji se mora oglasiti, a ona je znatno povećana. Na primer, prag za tender je postavljen na 12 miliona dinara gde bi po redovnoj proceduri bio jedan milion. Još važnije je što u slučaju da se prekrši neko od tih pravila ne postoji pravna zaštita koja postoji u Zakonu o javnim nabavkama. Mi smo radili analizu 16 nabavki koje su rađene po toj uredbi i po svakom ugovoru je bila samo tačno jedna prihvatljiva ponuda. U nekim slučajevima je bilo više ponuda, ali su one služile samo kao dekor, jer su očigledno bile preko sume planirane za taj posao. Pored toga, mi ne znamo ni šta će sve biti podvedeno pod EKSPLO, odnosno koje sve nabavke će ići mimo zakona.

Zakon o javnim nabavkama se sve češće zaobilazi.

Problem je što se širi krug zemalja sa kojima sklapamo međudržavne sporazume, pomoću kojih se izbegava zakon. Znači, jednom kada se kaže da zakoni koji su doneti nisu bitni, onda se može očekivati da će bilo ko novi ko bi poslova ovde tražiti za sebe iste ustupke i tu nema kraja. Ima i drugih dogovaranja koja nisu transparentna i za koje ne postoji pravni osnov. Primer su dokumenti koji su nedavno obelodanjeni u vezi sa Generalštabom. Tu je nejasno po kom osnovu je to dogovaranje. To sve liči na javno-privatno partnerstvo, poput Beograda na vodi. Ali, dok je kod tog projekta nadmetanje zaobiđeno uz pozivanje na međudržavni sporazum sa Emiratima, ovde nije naznačeno koji je pravni osnov. Sličan Generalštabu je primer Prokopa, koji je realizovan uz kršenje svih procedura i potpuno jasnu štetu koja je nastala takvim vidom poslovanja.

Zar niko ne kontroliše te poslove?

Kontrola je problem i u javnim nabavkama. Izuzetno je mala verovatnoća da će bilo koja nabavka biti podvrgnuta monitoringu od strane Kancelarije za javne nabavke ili nadzoru budžetske inspekcije. I to je jedan od razloga što imamo brojne nepravilnosti. I statistika osuda za krivično delo zloupotreba u javnim nabavkama pokazuje da zakon uopšte nije ozbiljna pretnja za one koji nameštaju. Čak i kada se utvrdi da je bilo nezakonitosti, to se ne koristi kao primer da li je i na drugim mestima bilo takvih zloupotreba. Nedavno je bila vest da je uhapšen državni sekretar iz Niša, jer je uticao da se izaberu određene firme za izvođače radova kod renoviranja posla. To je rađeno tako da se firma pozove za radove do vrednosti do tri miliona dinara. Mi smo tim povodom uradili analizu svih nabavki radova iz 2024, u vrednosti između dva i četiri miliona, i pokazalo se da je polovina nabavki bila vredna od 2,9 miliona do tri miliona, što je statistički nemoguće. Ovde je jasno da su to poslovi koji vrede manje, a prikazano je kao da vrede odmah ispod granice koju predviđa zakon. Možda neki posao vredi milion, a oni plate skoro tri.

Nedavno ste za javna preduzeća rekli da su kreatori crnih rupa u budžetu, stecišta korupcije... Veliki problem je v.d. stanje rukovodilaca.

V.d. stanja su jedan od pokazatelja da Srbija nije u potpunosti pravna država. Zakon je potpuno jasan da se direktori biraju na konkursu, pa se može imenovati v.d. na određeni period, godinu dana za javna preduzeća, odnosno šest+tri meseca u državnoj upravi. Svakom pravniku, pa i laiku je jasno da se, kada protekne taj rok, ne može smatrati da su ti vršioци dužnosti legalno na funkciji, ali to nije jasno ni našoj vladi, pa ni Vrhovnom sudu. Tako da imamo slučajeve da neki građani, koji su ranije bili na funkciji direktora ili v.d. bez ikakvog osnova potpisuju ugovore vredne desetine pa i stotine miliona, da upravljaju velikim sistemima. Takvo stanje se razrešava jedino u ekstremnim situacijama kakva je zadesila EPS, recimo. Približno dve trećine javnih preduzeća se nalazi u v.d. statusu. A onda je vlada umesto da posle decenije kršenja konačno primeni zakon, donela strategiju i novi zakon, koji ne pružaju nikakve nove garancije da će uprava biti profesionalna. Jedino što se menja je da odluke o imenovanju vršilaca dužnosti više ne donosi vlada, već nadzorni odbori preduzeća, a koje pak imenuje predstavnik države u skupštini akcionara. Ako je 100 odsto vlasništvo države to je najčešće jedan čovek. A ni predstavnike države ne imenuje Vlada već ministarstva energetike i privrede. I pri svemu tome dok se ne promeni zakon o sprečavanju korupcije, ni direktori, ni članovi NO, ni predstavnik države neće imati svojstvo javnog funkcionera i to zbog nakaradnog autentičnog tumačenja termina javni funkcioner iz 2021.

Jedan broj ljudi ukazuje da je smisao v.d. stanja pritisak ili kontrola tih ljudi.

Upravo to je smisao. Da ljudi koji su u v.d. stanju budu poslušni na dnevnom nivou, kako bi svakoga dana radili ono što od njih traže njihovi politički zaštitnici. Oni znaju da mogu biti zamenjeni bez obrazloženja, ali znaju i da čine nešto što je nezakonito, da ne postoji pravni osnov da se nalaze na tim mestima. Ranije je Vlada tražila razne izgovore zašto je to tako, a sada smo u fazi kada se tvrdi da je to poželjna situacija jer se tako niko neće opustiti na poslu?! To je pogubno sa stanovišta preduzeća, jer oni koji ih vode ne mogu da sprovode dugoročnu politiku. Kada je reč o državnim službenicima koji su u v.d. stanju, tu postoji još gora stvar, a to je da je Vlada retroaktivno donela na stotine rešenja, kako bi pokrila određene periode, kao i hiljade rešenja kojima su ljudi imenovani sukcesivno više puta nego što zakon dopušta.

Na čelu ste radne grupe koja treba da usaglasi način implementacije preporuka ODIHR za izborni proces. Rad grupe je produžen do jula, šta očekujete?

Sada imamo i novi izveštaj ODIHR posle lokalnih izbora u junu, i u njemu ima nekoliko novih bitnih preporuka. Jedna se odnosi na zabranu najava i sprovođenja podele socijalne pomoći, infrastrukturnih radova... u vreme kampanje.

Radna grupa ne funkcioniše kako bi trebalo?

Najveći problem rada Radne grupe je to što je stav predstavnika vlasti da problemi nisu nešto što sama vlast treba da rešava. I kada je trebalo poboljšati uslove pred junske izbore, oni nisu dali nijedan predlog kako primeniti preporuke ODIHR, već su to tretirali na način da opozicija i civilni sektor daju predloge, a oni da izaberu hoće li nešto da prihvate ili ne. A onda smo u maju došli do toga da nisu hteli ni da biraju, već su odbili da se o predlozima izjasne. Zatim je poboljšana procedura samog odlučivanja, kako ne bi bilo blokade na radnoj grupi, ali smo svi svesni da blokade može da bude u bilo kom potonjem delu procesa, recimo da parlament ne stavi na glasanje ono što Radna grupa usvoji. Bilo je nekih konsultacija tokom leta, ali još ne znamo šta je od predloga prihvatljivo za vlast, pre svega po pitanjima funkcionerske kampanje i biračkog spiska. Rokovi su kratki, mnogi zakoni treba da se menjaju iz drugih razloga, medijski zakoni, krivični zakonik, zakon o sprečavanju korupcije... pa bi veliki deo posla trebalo da se završi do kraja godine. A uporedo, pošto imamo najave referenduma u vezi sa litijumom, neophodno je unaprediti i zakone koji se tiču finansiranja kampanje.

Da li očekujete da će neke od preporuka ODIHR uopšte biti usvojene?

Dosadašnje ponašanje vlasti je bilo dvojako. Na deklarativnom nivou oni su za primenu svih ODIHR preporuka, a u stvarnosti nije bilo pomaka čak ni tamo gde nisu potrebne izmene zakona. Recimo, funkcionerska kampanja je bila jednako intenzivna na junskim kao i na ranijim izborima. Vidimo da tužilaštvo nije saopštilo šta je bilo sa sumnjama u podmićivanje birača i pritiske na njih. REM nije objavio podatke o praćenju kampanje...

Dva puta već pominjete funkcionersku kampanju, i sami ste podnosili prijave. Kako se to završava?

Prijave za kršenje onih pravila koja i sada važe (npr. korišćenje javnih resursa, propust da se navede u kojem svojstvu funkcioner nastupa) se podnose Agenciji za sprečavanje korupcije tokom kampanje i ona

ima pet dana da ih reši. Mi smo podneli nekoliko desetina prijava protiv funkcionera i stranaka i te prijave su u najvećem broju slučajeva odbijene, a razlozi za to u najmanju ruku nisu uverljivi. A kada Agencija utvrdi da je došlo do povrede zakona, gotovo isključivo izriče meru upozorenja stranci i funkcioneru i daju rok da se povreda otkloni. Problem je što jedna stranka, u ovom slučaju SNS, iz kampanje u kampanju pravi istovrsne povrede zakona, pa je očigledno da upozorenje nema nikakvo dejstvo. Problem je i što neke stvari koje su očšledne Agencija ne vidi kao prekršaj, na primer kada u tv emisiji ili na mitingu, javni funkcioneri budu najavljeni u tom svojstvu, kao predsednik, premijer, ministar, a zatim drže stranački govor... Zakon je tu jasan, svako mora nedvosmisleno da predoči da li nastupa kao funkcioner. Mislim da je tu u pitanju očigledna namera da se predstavi da nema razlike između partije i države, i dobro je da je ODIHR kao prvu preporuku istakao da mora da se postavi jasno razgraničenje između onoga što je partijsko i što je državno. A za rešavanje problema funkcionerske kampanje, to jest izmišljenih promotivnih aktivnosti koje su navodno redovan posao, moraju se postaviti zakonska ograničenja.

Šta ćemo sa medijima?

Mi smo se bavili jednom od tema iz medijske strategije, po kojoj ništa nije urađeno, a to je državno oglašavanje. Jedan od ciljeva strategije je da se uredi to pitanje i da dobijemo kriterijume po kojima će da se vrši oglašavanje kako bi se sprečile zloupotrebe. Međutim, nije bilo volje da se to uradi kroz Zakon o javnim nabavkama. Imamo više problema, jedan je rasipanje javnih resursa i kupovina medijskog uticaja, a drugi da se na taj način zaobilaze norme koje se odnose na sufinansiranje medijskih programa od javnog interesa kroz konkurse. Sve veći broj opština, od kako je izmenjen zakon da mogu da se daju sredstva samo medijima koji poštuju standarde, krenuo je da smanjuje projektnu podršku, a istovremeno krenuo da plaća usluge oglašavanja.

Šta je najvažnija preporuka ODIHR u oblasti finansiranja kampanje?

Najvažnija preporuka se odnosi na ograničenje rashoda tokom kampanje. To u Srbiji ne postoji, za razliku od većine evropskih zemalja. Tu se sasvim jasno pokazuje trend. Do izbora 2014. bilo je više takmaca koji su ulagali velike sume novca i postojala je kakva takva ravnoteža, ali od izbora 2016. stvari se značajno menjaju i imamo izrazitu dominaciju SNS ili koalicije u kojoj ta stranka nastupa, da bismo na decembarskim izborima došli do toga da onaj najskuplji segment, oglašavanje na velikim TV stanicama, bukvalno upražnjavala samo ta lista. Takav jaz utiče na mogućnost predstavljanja biračima, ali u našem kontekstu je od samih reklama koje stranke plate, još značajnije ono što se ne plati, a predstavlja se kao informativni program, a zapravo je funkcionerska kampanja.